

Marc Elder

DENİZ HALKI

Çeviren: Cana Akdal
Editör: Gürkan Çimen

üçn**pta**

BİRİNCİ BÖLÜM

TEKNE

Urbain Coët, Goustan'ın yanından ayrıldığında, kilise çanının civarda yankılanan tınıları saatin dokuz olduğunu işaret ediyordu. Lambadan yayılan ışıkla kıvılda boyanan eşikte ihtiyar Mathieu, Urbain'ın elini sıkarak onu bir kez daha teskin etti: "Memnun kalacaksın evlat. Teknen güzel olacak." Urbain, yüreğinde denize açılmanın tatlı telaşıyla, neşeyle oradan ayrıldı. Sandaletleri, gecenin karanlığında boylarının anca yarısının görülebildiği gemi direkleriyle dolu rıhtımın birbirine eş olmayan taşlarını dövüyordu. Teknesinin orada, limanın diğer yakasında, gözlerinin seçemediği bir hangarın altında yattığını biliyordu, ama yine de biraz alışkanlık ve biraz da mutlulukla oraya doğru baktı. Bir an hayal gördüğünü sanarak duraksadı. Gölge-lerin içinde bir ışık huzmesi parlıyor, sanki suyun içinde tahtaların çatırtılarıyla talaşların hışırtıları duyuluyordu. Tüm duyularıyla geceyi yoklarcasına olduğu yerde hareket etmeden öylece bekledi. Gemi kızaklarıyla çevrili bu yerin altında bir gölgenin hareketlerini kestirmeye çalıştı.

Sessizce sandaletlerini çıkarıp paçalarını sıyırarak merdivenin altında salınan küçük bir kayığa atladı. Çıt çı-karmadan ilerliyor, kürekleri usul usul çekerek rıhtıma yanaşıyordu. Fakat güç bela kayıkhanenin bir köşesine

ulaştığında gözleri bir alevle parıldıadı. Coët, bir sıçrayışta yere eğilmiş bir adamın üzerine atladı. Adamı olduğu yerden kaldırıp muazzam bir gayretle limanın orta yerine tepetaklak fırlattı. Deniz adeta çalkalandı. Coët, ceketiyle ve ayaklarıyla söndürmeye çalıştığı ateşe doğru hışımla atıldı. Alevler yavaş yavaş alçalıp yok oluyor, o ise elinde beresiyle ağır ağır ilerleyen alevleri takip ediyordu. Bir yelkenliden üç kez uyarı sesi yükseldi. Suyun yüzeyi bir yüzücünün telaşlı kulaçlarıyla çalkalanıyordu. Urbain, etrafındaki toprağı özenle avuçlayarak ateşi söndürdü ve çevresindeki seslere kulak kesildi. Gece, Pilier deniz fenerinin dönüp duran ışığıyla bıçak gibi yardığı hareketsiz bir kütleyi andırıyordu.

Teknesinin alevler içinde kaldığı düşüncesiyle korkudan harap olmuş halde uzun süre teyakkuzda bekledi. Alevler, ara ara suya daldırıp çıkardığı sol ayağının başparmağını yakmıştı. Zihninden hasımlarını geçiriyordu: Aqunette Kardeşler, Julien Perchais, Gaud Ailesi; az önce alt ettiği adamı tanıımıyordu fakat kundaklama niyeti içini ürpertti. Teknesine dokunmak, onu felaketten kurtarılmış değerli bir varlık gibi kucaklamak istiyordu.

Marie-Jeanne'ın, Herbaudière'deki evinde onu beklediğini ve daha gidecek altı kilometre yolunun olduğunu hatırlaması için saatin gece yarısını vurması gerekmişti. Dönüp duran büyük deniz fenerinin inatçı ışıltısının altında, hareketsiz ve dingin karanlık ona güven veriyordu. Geri dönmeye karar verdi. Ancak sular alçalıp geldiğı kayık karaya oturunca, dalgakıranların giyotin gibi yıldızlara kadar yükseldiğı bentlere dek, yosun tutmuş sığ yakadan kanal boyunca ilerledi.

Ertesi gün, saat altıda geri döndü. Kanıtları; yanmış talaşları, kızarmış ot öbeklerini gördü. Marangoz rendesi çoktan meşe odunu üzerinde inlemeye başlamıştı. İçeri girdi, neşeyle teknesini hemencecik tanıdı. Teknesi yükseliyor, Goustan Baba'nın küçük tersanesini tümüyle dolduruyordu. Yirmi yedi ayak uzunluğunda; güzel kaplanmış, sağlam, baş bodoslaması yüksek ve pruvası dalgaları daha iyi yarabilsin diye bir kama gibi keskinleştirilmiş bir tekneydi. Kenarları henüz tümüyle çekilmemiş bordalarının ortasındaki işlenmemiş çerçeveler, kavisli birer kaburga gibi birbirine öylesine yakın ve büyük görünüyordu ki tekne bu haliyle devasa bir meşe gövdesinin içine oyulmuş gibiydi.

Eseriyle gurur duyan Goustan Baba, elindeki doğramacı keserini bıraktı ve biraz olsun hava atmak niyetiyle küçük adımlarla Urbain'ın yanına geldi. Samimi bir hareketle, yaşlı bacaklarının etrafını süpüren tulumunun paçalarını sıvadı ve sırtını dikleştirip gözlüklerini temizleyerek, "Sağlam iş değil mi evlat," dedi. Talaşların ve tahta parçalarının arasında, sırtüstü uzanmış teknenin altını zımparalayan oğlu François, "Denizi alt etmek için işte böyle bir tekne gerek," diyerek lafa daldı. Torunu Théodore ise üzerinde çalıştığı güvertenin tepesinden, "Dalgaları biçmek için," diye coşkuyla atıldı.

Pek konuşkan biri olmayan Urbain Coët, bu üç kuşağın alışıldık nidalarına yalın bir biçimde gülümsüyordu. Bu ihtiyarın her daim, çocuklarına da öğretmiş olduğu zanaatının incelikleriyle övünmek için konuştuğunu ve çocuklarının da söylenenleri hep bir ağızdan onayladıklarını

biliyordu. Urbain Coët, bu gündelik bilgiğe değer veriyordu. İhtiyarın bilgilerini tartışmaya açacak kadar aklını yitirmemişti, bilhassa kaynaklarının iyi olduğu yargısına varmışken... Zira Goustan Baba, koca Nantes şehrinde, ikinci imparatorluğun emriyle inşa edilen firkateynlerin ve şaşaalı gemilerin yapımında çalışmıştı.

Noirmoutier'deki tersanede yalnızca doğramacı keseri ve üvez ağacından yapılmış kavisli marangoz rendesi kullanılır. Goustan Ailesi, hurda Amerikan aletlerini bilmez; hesaplamaları ve çizimleri küçümseyerek küçük mutlulukları içinde göz kararı tekneler inşa ederler.

“Deniz,” dedi yaşlı adam, “ne yapacağını kestirebileceğimiz bir kadındır. Gemilerimiz onları kati surette bir arada tutan meşenin gücü sayesinde bodur ve dayanıklıdır.”

Goustanlar'ın, üç kişinin kullandığı iki çekiçleri ve köşesi kırılmış tek bir kerpetenleri bulunur. François'nun, iki yıldan beri her çivi söktüğünde kerpeteni değiştireceğini söyleyip durmasına karşın, babası gözlüklerinin ardından bakarak kerpetenin hâlâ işe yarabileceğini söyler ve böylece yeni bir kerpeten alma işi ertelenir. Derin bir delik açmak zorunda kaldıklarında Théodore bir koşu; şehirde, limanın diğer yakasında, Armes meydanında kalan marangoz Malchaussé'den burgu almaya gider. Hangarın bir köşesinde duvara, iki askının çektiği bir bileği çarkı asılıdır. Üstteki hiçbir işe yaramayan sivri nokta rezervuar görevi görür, pis su giderinin ağzı, küçük bir dübelle tıkanır. Bıçakları bileme ayrıcalığı ise ihtiyara aittir. Théodore yalnızca, düzenli bir ritimle vızıldayan bileği çarkını çevirir.

Tersanenin arkasında yer alan tahta bir çit, içinde armut ağaçlarının, enginarların, kabakların ve yıllık mahsulü tahmin edilebilen bir kiraz ağacının yetiştiği kapalı alanı deniz esintilerinden korur. Kiraz ağacı bir pencereye yaslanır. Çalışırken, yapraklarının arasında dans eden kırmızı meyvelerini görmek pek bir keyif verir. Ağaca göz kulak olmakla görevli Théodore, doymak bilmez kuşları görür görmez çekicini sertçe tezgâha vurur.

Goustan'ın tezgâhının namı, adanın dışına, Vendée'nin komşu limanlarına, Breton kıyılarına hatta Loire nehrinin ötesine kadar yayılmıştır. Bir sandalın Mathieu Goustan'ın elinden çıktığı çok çabuk anlaşılır. Onu tanıyanlar, onun tarzı konusunda asla yanılmazlar. Teknelerin bir hayli dar inşa edilmiş kış kısımlarında onun imzasını rahatlıkla tanırlar.

Gelgelelim Coët'in teknesi, gösterişli ve zarif havasıyla, yüksek pruvasıyla, törpülenmiş yanlarıyla ve ünlü kotra ustalarını dahi şaşkına çeviren alçak kemeriyle kafaları karıştırıyordu. Zira Urbain'ın hep yoksul bir görüntüsü vardı, fakat yirmi yedi ayak boyundaki şalupası¹ bin gümüş değerindeydi.

Urbain Coët içine kapanıktı. Konuşmayı tercih etmeyen bir insan, milletin ağzına sakız olur. Erkekler, hancı Zacharie'nin mekânında onu göremiyor; kadınlar cesaretini örnek gösteriyorlardı. İnsanların gözünde şüpheli görünmesi için bu kadarı kâfiydi. Şimdi bir de Herbaudière'in en güzel şalupasına sahipti. Memleketin tümü kıskançlıktan çatlıyordu. Urbain Coët, tüm bunları görmez-

---

1 Tek direkli, floklu, randa yelkenli tekne. —E.N.

den gelmek istiyordu. Her gün, üç neslin kibirli korosunu dinlerken, teknesini seyrederek gözlerini doyuruyor; gemi büyüdükçe meşe tanenleri içeren ve ahşabı besleyen saf bir yağ ile üzerini kaplıyordu.

Yaz çoktan gelmişti. Güneş ışınlarının delip geçtiği döşeme kaplı duvarları çatırdayan tersane bir fırın gibi ısınıyordu. Kazanlarda erimiş kadranın ve yumuşamış köknar reçinesinin acı kokusu, taze odunun yaş kokusunu bastırıyordu. Pencerenin hemen yanında, bu canlı havanın içinde kıpkırmızı kirazlar ışıldıyordu. Karşıda, liman tarafında, tuzun şeritlere ayırdığı dingin suya eğilmiş kalafat üzerindeki çamurların renkleri soluyor ve tıpkı toprak bir çömleğin cilası gibi çatlıyorlardı.

Başındaki beresiyle gözleri zar zor görünen Urbain Coët, sıcağı çok da umursamadan, fırçayı kapıp cilayı yeniliyordu. Talaşların arasına uzanmış François ise susuzluktan yakınlardan uyuşuk uyuşuk zımpara yapıyordu. Oğlu bir yandan kiraz ağacına üşüşen otlakçıları kovuyor, bir yandan da ganimetini hesap edebilmek için akıntının çekilmesini sabırsızlıkla bekliyordu. Büyükbaba ise ağacı buduyordu. Ortalık, güneşin sıcaklığıyla kavrulurken Julien Perchais içeri girdi. Kollarını birleştirip Herkül'ün büstünü andıran başını kaldırarak heybetli teknenin tam karşısında durdu ve kirpiklerini kısarak baktı. Goustan Baba, hiç telaş etmeden yanına gitti ve boyu ancak adamın dirseğine kadar gelen bu izbandutun yüzünde bir takdir ifadesi yakalamak için başını kaldırarak ona baktı, “İyi iş, değil mi kaptan?” diye sordu. Perchais, para getirdiği için memlekette altın el diye anılan felçli eliyle kızıla çalan

dağınık saçlarını kaşdı. Vücudunu saran kıyafetin içinde gövdesi bir duba gibi sallanıyordu. Sesini alaycı bir tonda yumuşatarak, “Suda göreceğiz,” dedi.

François, talaşların arasında huysuz bir köpek gibi kıpırdanıyor, teknenin gövdesini yumruklayarak kendince bu söze sertçe karşılık veriyordu. “Şu öve öve bitiremediğin *Ne Derlerse Desinler*’ini de göreceğiz.” dedi. Perchais’in ışıktaki parlayan kızıl tüylerle kaplı, kareyi andıran çiçek bozuğu suratında belirsiz bir gülümseme vardı. Sırtını dönerek ıslık çaldı ve Coët, içinde kürek kemiklerinin adeta dans edercesine ağır ağır oynadığı kıyafeti iyice süzdü. Dün geceki adamın bu kadar heybetli olup olmadığını hatırlamıyordu. Onu yerden kaldırıp suya atmıştı. Öfkeden gözü karardığından adam ona çok ağır gelmemişti. Üstelik ellerinde düşüncesini destekleyebilecek belirgin herhangi bir iz de kalmamıştı.

Aniden açık kapıdan sırayla Cüce Aquenette ile parlak demir şeklindeki pazubent dövmeleri işlenmiş pazılarının büyüklüğü sebebiyle Demir Kol lakaplı kardeşi girmişti. Elleri ceplerinde, gözlerini bereleri ile gizleyerek, takunyelerini teknenin yanlarına sürterek umursamaz bir tavırla aşağı indiler. Urbain onlara bakakaldı fakat hemen fırçayı kapıp şevkle teknesini boyamaya başladı. Perchais ve Aquenette Kardeşler neden denizde değillerdi? Neden gelmek için bu sabahı bulmuşlardı? Pek tabii, tersane denilen yer bir tek içkinin eksik olduğu bir meyhaneye benzerdi; herkesin keyfine göre girip çıktığı, bakındığı, oturup çene çaldığı bir yerdi. Ama oradakiler çat kapı gelmişler ve sanki kundaklama başarılı oldu mu ya da ardında iz

biraktılar mı bunu öğrenmek ister gibiydiler... Bir an, Urbain kafasını kaldırdı ve adamları, sırtları tezgâha dönük, kolları bağlı halde yakaladı. Bakışlarını gözlerinde gezdirdi. Onlar da kendilerine doğru bakan adamın gözlerinin içine bakmaya devam ettiler. Coët, kendi kendine, ‘suçlu hangisi?’ diyordu. Adamlar, Coët’in yüzündeki tereddüdü sezerek olayla ilgili pek bir şey bilmediğini anladılar ve derin bir nefes alarak caka satmaya devam ettiler.

Tekne, baş tarafı boyunca öne doğru kıvrılan bordalarıyla dingin ve müstehzi bir hava içinde başları üzerinde yükseliyordu. Büyükbaba, el yordamıyla bir tahta çitayı tekneye sabitliyor, Théodore ise yukarıda göğüs kafesi gibi bükülmüş güverteyi, çekiç darbeleriyle inletiyordu. Urbain Coët işine dönmeden önce, keyifli bir küstahlıkla, davetkâr bir kadının kalçalarını okşar gibi teknesinin bordalarını okşadı. Bir süre sonra, kısa boylu, at nalı gibi yassı burunlu, gür sakallı Cüce, takunyalarıyla talaşları savurarak şalupayı teftiş etmeye geldi. Urbain Coët, beresi başında, onu dikkate almadan boyama işine devam ediyordu.

“Tekneye ne ad koyacaksın?” diye sordu Cüce. Urbain cevap vermeden önce bir süre bekledi. “Henüz bilmiyorum,” dedi sonra. Bu tersaneden çıkmış teknelerin adları Tanrıya sunulmuş adaklar misali duvarda sıralanıyordu. *Umudumuz Tanrı’da, Aşk Sahili, Tatlı Clara, Gezgin Melek, İyi Yürekli Papaz, Tuzlu Gaga ve dindar ya da imansız olmasına göre değişen başka başka isimler...*

“Önde Giden olacak,” diye haykırdı Théodore. “Kimse de bunu yalanlayamayacak!” diye onayladı François. Perchais, kaşlarını çatarak sertçe başını salladı. Demir Kol

bıyık altından sırtıyor, abisi de dudaklarını ısırıyordu, “Önde giden tekneler değil, insanlardır...” dedi. Urbain Coët, beresini kaldırdı. Umursamaz bir tavırla arkasına dönen Aqenette’e dik dik baktı. Demir Kol, göğsünü şişirerek öne çıktı ve kolunun ucunda bir güz gibi ağır ağır sallanan yumruğunu indiriverdi. Urbain’ın, parlak denizci ceketinin altında, çıtı pıtı, sıska bir görünümü vardı. Gü-lümsedi. Ayağının dibindeki kırk kiloluk ağırlığı, bir taş gibi zahmetsizce kaldırarak tersanenin bir ucuna atıverdi. Ticareti ve mücadeleyi daima canlı tutan rekabetlerden yana olan François bu gerginliğe bir son vermek için, “Yarışlar için sıraya dizilince, kimin daha iyi olduğunu göreceğiz çocuklar!” dedi. Perchais ve Aqenette Kardeşler cevap vermediler. Tepeden bakar bir tavırla, sandaletlerinin ve bahçıvan pantolonlarının arasından Frenk üzümü rengi çoraplarının görüldüğü ayaklarını sarkıtarak tezgâhın üzerine oturdular. Perchais, yatı varmış havası versin diye yalnızca Herbaudière’de taktığı kasketini çıkardı ve kızıl saçları güneşten yanmış alnının önüne düştü. Teknesinin gövdesinde kazılı olan slogan bileğinde de yazılıydı: *Ne Derlerse Desinler!*

Marangoz rendesi, meşe odunu üzerinde inliyordu. Büyükbaba, doğramacı keserinin peşi sıra darbeleriyle budakları budarken, bir döşeme tahtası da sıcaktan çatır-dıyordu. Denize duydukları hayranlığın getirdiği dinginlikle düşüncelere dalmış, sıkış tepiş bir halde orada öylece duruyorlardı.

Les Sables-d’Olonne kadınlarına özgü kısa pazen eteği, saçına siper olsun diye tutturduğu gazeteyle gelen Gaude’u

ilk Urbain fark etti. Kocası onu haber almaya yollamış olmalı, diye geçirdi aklından. Biraz olsun gülmek için ona takılmak istedi, “İşte bak, teknem hâlâ ayakta!” dedi kadına. Fakat kadın, pembe pamuklu kumaşın altında neredeyse çıplak ve baştan çıkarıcı görünen göğüsleri, hareketli kalçaları ve cilalı takunyaları içindeki dolgun baldırlarıyla ona aldırmaksızın yanından geçip gitti, “Kömür katranı bulmanın bir yolu var mı?” diye sordu. François Goustan genç kadının yanına inerken “Kocan, kendisi gelemeyecek kadar miskin herifin teki,” dedi. “Gaud uyuyor,” diye yanıt verdi kadın. “Onu biraz yordun galiba.” Gaude otuz iki dişiyile gülerken “Başkalarını da yorabilirim. Hepiniz benim için çocuk oyuncuğusınız,” dedi. Erkekler kıkırdıyor, içgüdüleriyle davranıp bakışlarını kadının üzerinde gezdiriyorlardı. Urbain Coët, hiç orali olmaksızın boyama işini sürdürüyordu.

Gaude; onu yoklayan, mıncıklayan, müstehcen şeyler söyleyerek daha da kuduran insanların arasına gelmişti. Gülmekten kırılıyor, ter kokan katı eti oynaşıyor, şakalaşmak kisvesi altında etrafındakilere tokatlar savuruyordu. Goustan Baba gözlüğünün ardından göz ucuyla bakarak yaşlı hafızasındaki anıları canlandırıyor. Eseriyle övünmek istedi: “Senin kadar güzel bir tekne,” dedi kadına, “elimizde örneği var. Gaud isteseydi, bir benzerini yapardık.” — “Bunun için para gerek,” diye karşılık verdi Gaude, “Bizim hiç paramız yok.” Büyükbaba imalı bir şekilde “Para bulmak istemiyorsunuz da ondan,” dedi. Kadın, haretle omuzlarını kaldırdı ve indirirken Urbain’a doğru göz kırparak, “Herkes o kadar şanslı değil...” dedi. Herkes

kıkırdıyordu. Urbain Coët hiç istifini bozmadı. Kolları birbiriyle uyumlu bir halde çalışıyordu. Fakat kanı damarlarına hücum ediyordu. Bu imalı sözleri bir hakaret olarak algılamıştı, zira dedikoduları gayet iyi biliyordu.

1878'in Ekim ayına uzanan, yalan yanlış, çarpıtılmış, kahramanlıklarla dolu bir hikâyeydi bu. Üç direkli Norveç gemisi *Tyrus* fırtınadan kaçıp adada bir sığınak ararken Piliier ile Herbaudière'in arasında bulunan Grise koyundaki Barjolles kayalıklarına çarpmıştı. Gemi, direkleriyle beraber suyun karanlığına gömülüyor; babası Jean-Marie Coët ise adamlarına cankurtaran sallarını uzatıyordu. Üç kez kıyıdan ayrıldılar, alabora olup su içinde kalıncaya ve tüm güçleri tükeninceye dek iki saat boyunca mücadele ettiler. Mendireğin üzerinde, parmaklıklara sıkı sıkıya tutunmuş kadınlar yöneticilere küfrederek kedi gibi cıyıklıyorlardı. Coët, her su yüzüne çıkışında kalabalığı sakinleştiriyor, bu sırada adamları susuzluklarını alkole gideriyorlardı. Dördüncü denemede, ezilme riskini de göze alarak *Tyrus*'a yaklaştılar ve can havliyle enkaza sıkı sıkı tutunmuş dokuz bedeni oradan kurtardılar.